

UDC 330.15:338.3-025.17

DOI: 10.48077/scihor.23(9).2020.57-67

THE MECHANISM FOR ENSURING THE SYSTEM OF BALANCED CONSUMPTION AND PRODUCTION

Natalia Maslii¹, Maryna Demianchuk¹, Yulia Zhadanova²

¹Odessa I.I. Mechnikov National University
65082, 2 Dvoryanska Str., Odesa, Ukraine

²Odessa National O.S. Popov Academy of Telecommunications
65029, 1 Kuznechna Str., Odesa, Ukraine

Article's History:

Received: 31.07.2020

Revised: 28.08.2020

Accepted: 15.09.2020

*Corresponding author:

Odessa I.I. Mechnikov National University,
65082, 2 Dvoryanska Str., Odesa, Ukraine,
E-mail: masliy.natalia@gmail.com

Suggested Citation:

Maslii, N., Demianchuk, M., & Zhadanova, Yu. (2020). The mechanism for ensuring the system of balanced consumption and production. *Scientific Horizons*, Vol. 23, No. 9, pp. 57 – 67.

Abstract. The article reflects the results of integrated study about providing balanced consumption and production. It is established that to achieve sustainable economic development one of the most promising areas is to develop a mechanism for balanced consumption and production, which is based on the resource approach and the model of intersectoral balance and is an extremely complex task that requires a systematic approach and generalization of economic, social, human and environmental development in the long run, has general scientific and methodological significance and requires further research. The paper reflects the structural and logical scheme of the studying process the terminology of the balanced consumption and production in Ukraine, which takes into account globalization, information and digital transformations. The article analyzes endowment of the natural resources in the world and proves the expediency of developing a mechanism for ensuring balanced consumption and production in Ukraine. The main goals and objectives for ensuring the transition to models of balanced consumption and production in accordance with the regulatory and legal support of Ukraine. A comparative analysis of balanced consumption and production models was carried out, grouping the said models according to main characteristics. A mechanism has been developed to ensure a system of balanced consumption and production, the main principle of which is the integration of environmental, economic and social aspects of the use of natural resources, which is one of the provisions of the basic organisation of "green economy". It is substantiated that the main purpose of the mechanism developed in this study is to improve the system of natural resources management in the national economy by determining the level of balance between consumption and production by assessing economic, environmental and social indicators followed by the development of supportive or transformational policies

Keywords: balanced consumption and production, endowment of the natural resources, green economy, Natural Resources, sustainable development

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВА

Наталя Дмитрівна Маслій¹, Марина Афанасіївна Дем'янчук¹, Юлія Олексіївна Жаданова²

¹Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
65082, вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна

²Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова
65029, вул. Кузнечна, 1, м. Одеса, Україна

Анотація. У статті відображені результати комплексного дослідження забезпечення збалансованого споживання та виробництва. Встановлено, що для досягнення сталого розвитку економіки одним із найбільш перспективних напрямів є розроблення механізму забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва, який ґрунтується на ресурсному підході та моделі міжгалузевого балансу та є надзвичайно складним завданням, що вимагає системного підходу і передбачає узагальнення елементів економічного, соціального, людського та екологічного розвитку в довгостроковому періоді, має загальнонаукове і методологічне значення та потребує подальших досліджень. У роботі відображено структурно-логічну схему процесу дослідження термінології збалансованого споживання та виробництва в Україні, яка враховує глобалізаційні, інформаційні та цифрові перетворення. Проаналізовано ресурсозабезпеченість у світі та обґрунтовано доцільність розробки механізму забезпечення збалансованого споживання та виробництва в Україні. Визначено основні цілі та завдання щодо забезпечення переходу до моделей збалансованого споживання та виробництва відповідно нормативно-правового забезпечення України. Проведено порівняльний аналіз моделей збалансованого споживання та виробництва, які було згруповано за основними характеристиками. Розроблено механізм забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва, основним принципом якого визначено інтеграцію екологічних, економічних і соціальних аспектів використання природних ресурсів, що є одним з положень базової організації розвитку «зеленої економіки». Обґрунтовано, що головною метою побудованого в дослідженні механізму є поліпшення системи управління природними ресурсами в національному господарстві на основі визначення рівня збалансованості між споживанням і виробництвом шляхом проведення оцінювання економічних, екологічних і соціальних показників з наступним формуванням підтримуючої або трансформаційної політики із використанням відповідних інструментів

Ключові слова: збалансоване споживання та виробництво, ресурсозабезпеченість, зелена економіка, природні ресурси, сталий розвиток

ВСТУП

Глобалізаційні екологічні перетворення минулого сторіччя дозволили зрозуміти, що суспільство пододало допустимі екологічні межі і з плином часу посилюється залежність людини від законів біосфери, які впливають на розвиток Землі, протікання екологічної і соціальної кризи. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів і необхідності узгодження потреб світової та національної економіки, питання економічної самостійності, безпеки і збалансованого споживання та виробництва стають ключовими. Результати минулої діяльності суб'єктів господарювання України призвели до вкрай нераціональної структури природокористування, що є результатом нагромадження за багато десятиріч

структурних перетворень господарства, превалювання природомістких сфер промисловості, ресурсо-енергомістких технологій, домінуюче використання невідновлювальних природних ресурсів, сировинної орієнтації експорту, гіпертрофованої концентрації виробництва в окремих регіонах країни. Сьогоднішня структура економіки в цілому є неефективною та екологічно небезпечною, оскільки енергомісткість ВВП не зменшується. Структурна трансформація економіки здійснюється в основному як неузгоджений з точки зору збалансованості процес. Низька економічна ефективність виробничих процесів, витрачання значних обсягів енергетичних і фінансових ресурсів спричинена зношенням основних фондів, яке в

деяких сферах економічної діяльності сягає до 90 %, що, зі свого боку, визначає низьку якість продукції і її неконкурентоспроможність. Створена такими причинами вагома загроза щодо злагоди суспільства та збалансованому розвитку країни спричинює пошук специфічної, адекватної сучасних умовам форму збалансованого розвитку.

На сьогодні значний вклад у розвиток ідеї сталого розвитку економіки зроблений такими зарубіжними вченими, як Д. Арманд, Ж. Дорст, О. Оуен, Р. Парсон, А. Печчеї. Також слід відзначити праці закордонних вчених, що досліджують питання екологічної сталості виробництва у порівнянні з природними межами [1], структуру сталого споживання та виробництва різних країн світу [2–3], а також проблеми досягнення збалансованого споживання та виробництва з різних точок зору: бізнесу [4–5], міст [6], громадян [7], країн [8]. Теоретичним аспектам та практичним підходам щодо особливостей реалізації концепції сталого розвитку в Україні присвячені праці багатьох вчених, зокрема: С. Лісовського, Г. Марушевського, П. Павличенко, Л. Руденко, Т. Тимочко. Особливої уваги заслуговують дослідження екологічних виконання цілей сталого розвитку в Україні [9]; сталого розвитку та його складових в умовах глобалізації [10]; обґрунтування проблем збалансованого розвитку економіки регіонів і шляхи їх вирішення [11] тощо. Враховуючи значні наукові досягнення у зазначеній проблематиці, які стали теоретичною і методологічною основою роботи, питання щодо впровадження в економіку України моделей збалансованого споживання та виробництва потребують подальшого дослідження.

Тому в умовах поглиблення глобалізаційних процесів і необхідності узгодження потреб світової та національної економіки питання економічної самостійності, безпеки і сталого розвитку економіки країн стають ключовими. Сталість є однією з найважливіших умов забезпечення зростаючої динаміки розвитку будь-якої економічної системи, а питання дотримання принципів збалансованості повинно визначати стратегію її розвитку. Забезпечення сталого розвитку економіки є надзвичайно складним завданням, що вимагає системного підходу та передбачає узагальнення елементів економічного, соціального, людського й екологічного розвитку в довгостроковому періоді. Отже, формування елементів моделі сталого розвитку національної економічної системи має загальнонаукове та методологічне значення, є альтернативою парадигмі економічного

зростання та потребує подальших досліджень, оскільки практична реалізація механізму забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва із одночасним повсюдним впровадженням відновлювальних джерел енергії, підвищення рівня енергоефективності та скороченням обсягів викидів і відходів сприятиме ефективному запровадженню концепції «зеленої» економіки та інклюзивному збалансованому споживанню і виробництву, що, зі свого боку, дозволить досягти сталого розвитку економіки всієї країни.

Метою даного дослідження є побудова механізму забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва (ЗСВ) для збереження та раціонального використання природних ресурсів шляхом визначення ресурсозабезпеченості корисними копалинами.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Концептуально-методологічну основу роботи становлять фундаментальні положення зарубіжних і українських учених з теорії й практики збалансованого споживання та виробництва. Дослідження ґрунтується на сукупності загальнонаукових і спеціальних методів пізнання теоретико-методологічних і концептуальних основ збалансованого споживання та виробництва. Проведені дослідження щодо існуючих теоретичних підходів і базових положень концепції сталого розвитку з використанням методів діалектичного пізнання, узагальнення та наукової абстракції дозволили уточнити зміст поняття «збалансоване споживання та виробництво», під яким слід розуміти процес раціонального споживання та виробництва у суспільстві, що заснований на використанні системного підходу та здійсненні структурної перебудови і структурних зрушень в економіці країни, які відбуваються відповідно до потреб розвитку промисловості, соціальної сфери, людських ресурсів з метою мінімізації негативного впливу на довкілля.

Використовуючи методи економічного та статистичного аналізу при дослідженні ресурсозабезпеченості країн корисними копалинами (а саме: вугіллям, нафтою та газом), визначено тенденції обсягів запасів видів палива з другої половини ХХ сторіччя по теперішній час, які стрімко скорочуються, що стимулює використання альтернативних джерел палива, таких як сонячне світло, вода, повітря. При проведенні аналізу основних концепцій і вже існуючих моделей

збалансованого споживання та виробництва, авторами було використано метод порівняння, що дозволило обґрунтувати найбільш перспективний напрям досягнення сталого розвитку економіки через розроблення механізму забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва.

Наоснові застосування методів групування та систематизування, існуючі моделі збалансованого споживання та виробництва згруповано за такими характеристиками: мета, основна концепція, висновки. Механізм забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва ґрунтується на: ресурсному підході, який виступає управлінською базою, що використовується для визначення стратегічних ресурсів задля досягнення сталого розвитку економіки; та моделі міжгалузевого балансу, яка дозволяє визначити міжгалузеві виробничі взаємозв'язки в економіці. Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, офіційні дані статистичних, фінансових та управлінських публікацій Державної служби статистики України, міжнародних організацій, наукові праці українських і зарубіжних учених з проблем збалансованого споживання та виробництва, а також результати власних досліджень.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

На основі узагальнення існуючих теоретичних підходів та базових положень концепції сталого розвитку [12–14] з урахуванням глобалізаційних, інформатизаційних і цифрових перетворень встановлено, що ЗСВ повинно передбачати активізацію щодо оптимізації застосування ресурсів та енергії; побудування стійкої і розвинутої інфраструктури; безперешкодний доступ до головних соціальних послуг; оснащення «зелених» і достойних робочих місць, а також більш високого рівня добробуту суспільства [15] (рис. 1).

Ґрунтуючись на результатах досліджень, можна зробити висновок, що ЗСВ спрямовано на те, щоб при використанні меншого обсягу ресурсів досягти більшої вигоди від економічної діяльності суб'єктів господарювання протягом всього життєвого циклу з метою підвищення не тільки прибутковості і рівня рентабельності, а й добробуту, якості життя і скорочення деградації суспільства, а також зниження забруднення навколишнього середовища.

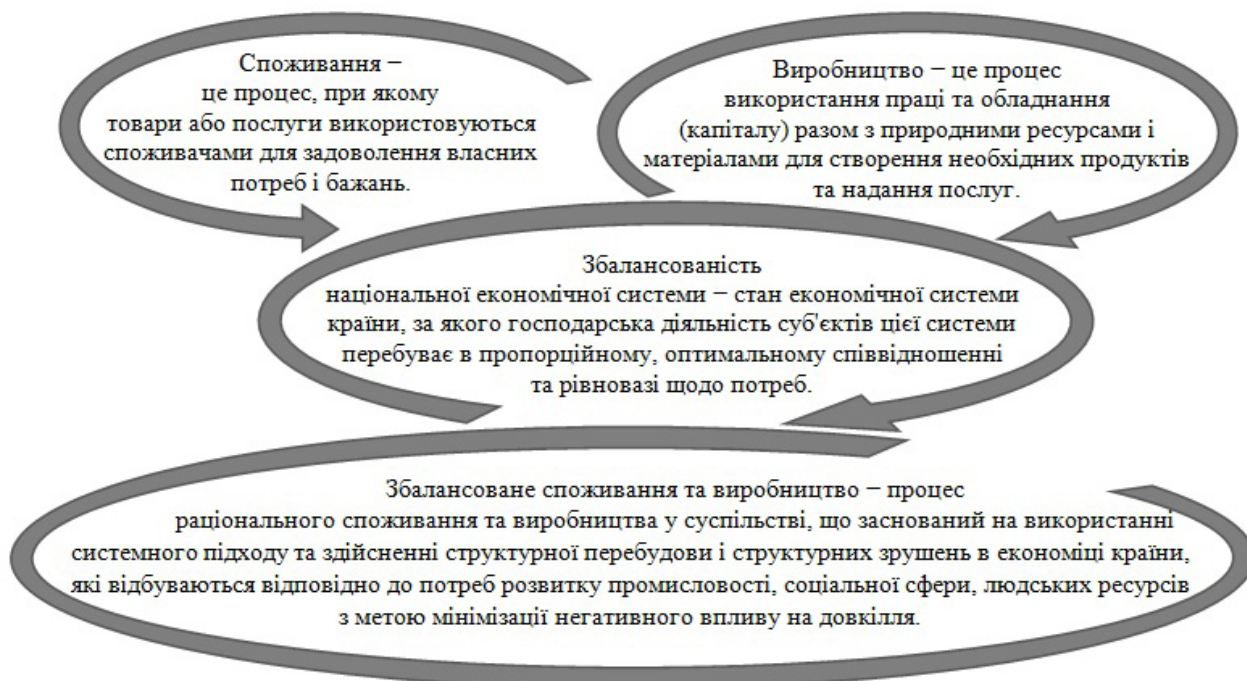

Рисунок 1. Структурно-логічна схема процесу дослідження термінології ЗСВ

Однак для реалізації цього необхідним є залучення великої кількості зацікавлених стейкхолдерів ближнього та дальнього кола (зокрема: підприємців-партнерів, споживачів, політиків, вчених, засобів масової інформації тощо) шляхом підвищення їхньої обізнаності з питань збалансованого споживання і способу життя через ініціацію просвітницьких і навчальних заходів [15].

Спираючись на низку досліджень і статистичні дані Всесвітнього банку [16], визначено ресурсозабезпеченість світу та, зокрема України, природними ресурсами для обґрунтування доцільності механізму забезпечення ЗСВ в Україні (табл. 1). З огляду на вищенаведене можна

стверджувати, що країни забезпечені вугіллям нерівномірно [16], найбільше забезпечене США, проте визначено, що вугілля в країні вистачить на сотні років. Велика частина країн, що має запаси вугілля – розвинені країни. Найвища забезпеченість газом у Росії, Ірану, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), найменша – Норвегії. Ресурсозабезпеченість нафтою складає 40 років. Азія має більш високу забезпеченість паливом, ніж Європа. Ресурсозабезпеченість України вугіллям 55 млрд т, а газу – 300 млрд кубометрів, що вистачить на 500 і 15 років відповідно. За прогнозними даними [16], у XXI сторіччі людство буде більше використовувати вугілля і газ (рис. 2).

Таблиця 1. Ресурсозабезпеченість світу та економічних регіонів природними ресурсами на 2019–2095 рр.

Регіони	Запаси природних ресурсів на 2019 р.	Добування природних ресурсів за 1 рік	Ресурсозабезпеченість (до 2095 р.)
Нафта (у світі)	140 млрд т	3450 млн т	40,5
Вугілля (у світі)	1100 млрд т	4625 млн т	238
Природний газ (у світі)	150 трлн м ³	220 млрд м ³	681
Природний газ (Європа)	5,6 трлн м ³	270 млрд т	20
Природний газ (Азія)	59,0 трлн м ³	330 млрд т	178,8
Нафта (Європа)	2,5 млрд т	330 млн т	7,6
Нафта (Азія)	98,0 млрд т	1370 млн т	71
Нафта (СНД)	9,0 млрд т	350 млн т	26

Джерело: розраховано та згруповано авторами на основі даних [16]

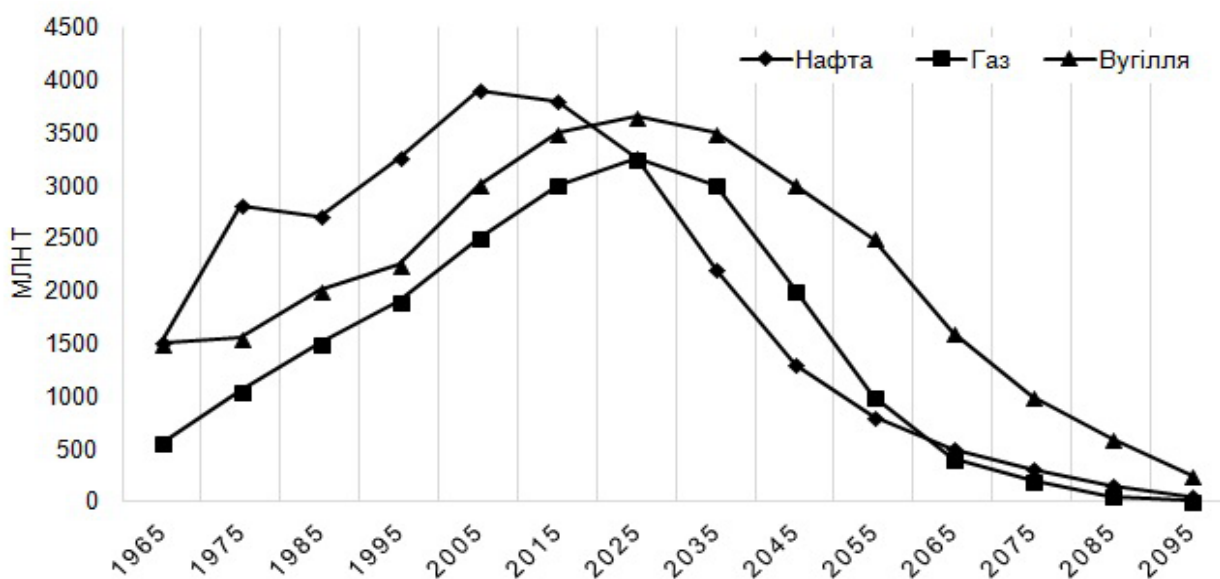

Рисунок 2. Динаміка ресурсозабезпеченості паливними ресурсами світу протягом 1965–2095 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [16]

Запаси всіх трьох видів палива стрімко скорочуються, починаючи з другої половини ХХ сторіччя. До кінця 2100 року нафта та газ майже повністю вичерпаються із загальної структури ресурсів, а вугілля залишиться ще для обмеженого користування, тому найбільш актуальними на ринку виступають альтернативні джерела палива, такі як сонячне світло, вода, повітря.

Спираючись на положення Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [12], одними з операційних цілей України виступають: забезпечення переходу

до раціональних моделей споживання і виробництва, вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками, збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку тощо. При цьому проект Закону України «Про стратегію сталого розвитку України до 2030 року» [13] для досягнення операційної цілі щодо забезпечення переходу до моделей збалансованого споживання та виробництва передбачає завдання, які відображено на рис. 3.

2020
<ul style="list-style-type: none"> – розробити Концепцію впровадження моделей збалансованого споживання й виробництва в Україні; – розробити законодавчі акти щодо поводження зі шлаками та шламами паливного-енергетичного комплексу та металургійних виробництв, які можливо використовувати замість природних матеріалів, та забезпечити стимулювання перероблення та використання великотоннажних відходів підприємств (золошлакових відходів, гірської породи тощо).
2025
<ul style="list-style-type: none"> – запровадити використання екологічних рахунків в системі статистичного обліку країни; – забезпечити централізованим водопостачанням населення міст на 100 %, сільського населення – щонайменше на 50 %; – забезпечити впровадження системи інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, розроблення та виконання планів управління річковими басейнами.
2030
<ul style="list-style-type: none"> – досягти збалансованого управління природними ресурсами та їх ефективного використання і знизити ресурсоємність ВВП на 40 %; – зменшити на 20 % втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках, а також післязбиральні втрати; – повністю ліквідувати несанкціоновані звалища шляхом запровадження сучасних технологій перероблення побутових відходів і зменшити площу, зайняту звалищами, на 50 %; – знизити водоємність ВВП на 50 %.

Рисунок 3. Завдання операційної цілі щодо забезпечення переходу до моделей збалансованого споживання та виробництва.

Джерело: складено авторами на основі даних [12–14]

Основною метою Стратегії [13] є зменшення використання вичерпних природних ресурсів, перехід на альтернативні джерела енергії, розробка законодавчої бази для збалансованого споживання та виробництва, раціональне управління споживання природних ресурсів. Для визначення можливості досягнення цілей [13] авторами проведено порівняльний аналіз моделей ЗСВ і згруповано за наступними характеристиками: мета, основна концепція, висновки (табл. 2).

На основі проведеного порівняльного аналізу встановлено, що для досягнення сталого розвитку економіки одним із найбільш

перспективних напрямів є розроблення механізму забезпечення системи ЗСВ, що заснована на ресурсному підході та моделі міжгалузевого балансу. Тому з урахуванням основних положень та для можливості досягнення стратегічних цілей [12–14] авторами розроблено механізм забезпечення системи ЗСВ, головною метою якого є поліпшення системи управління природними ресурсами в національному господарстві для оптимізації, раціонального використання та досягнення збалансованості процесів споживання природних ресурсів в Україні (рис. 4).

Таблиця 2. Порівняльний аналіз моделей ЗСВ за основними характеристиками

Характеристики	Модель Р. Солоу	Модель П. Полякова	Модель Дж. Форрестера
Мета моделі	Визначити та дослідити фактори збалансованого економічного зростання; який темп зростання може дозволити собі економіка при заданих параметрах економічної системи і як при цьому максимізувати дохід на душу населення і обсяг споживання; який вплив на темпи зростання економіки надають зростання населення, накопичення капіталу і технічний прогрес	Визначити та дослідити ефективне виробництво та раціональне використання природних ресурсів суб'єктами природокористування	Визначити аналітичні основи побудови моделі, призначеної для імітації світових процесів
Основна концепція	Показує не тільки можливість рівноважного економічного зростання при повній зайнятості і повному використанні виробничих потужностей. Особливістю цієї неокласичної моделі є і те, що вона демонструє стійкість економічного зростання, тобто здатність економічної системи повертатися до траєкторії збалансованого розвитку за допомогою внутрішніх ринкових механізмів саморегулювання	Ефективне виробництво повинно включати в себе і раціональне використання природних ресурсів, тільки в такій зв'язці суб'єктами природокористування буде досягнута максимальна прибуток, так як ці критерії пов'язані між собою і доповнюють один одного	Побудована на підставі принципів системної динаміки – методу вивчення складних систем з нелінійними зворотними зв'язками
Висновки	Модель показує, що в довгостроковому періоді зростання виробництва залежить від темпу технічного прогресу. Саме цей екзогенний фактор може підтримати безперервне зростання виробництва, а значить, і зростання добробуту населення, що виражається в зростанні випуску і споживання на душу населення	Визначив, що у сформованій ринковій економіці пріоритетним повинен бути критерій ефективності, так як він є, в своєму роді, показником прибутковості виробництва	Вирішальне значення для досягнення стаціонарного режиму має введення відновлення ресурсів і штучної очищення забруднення

Джерело: складено авторами за [17–19]

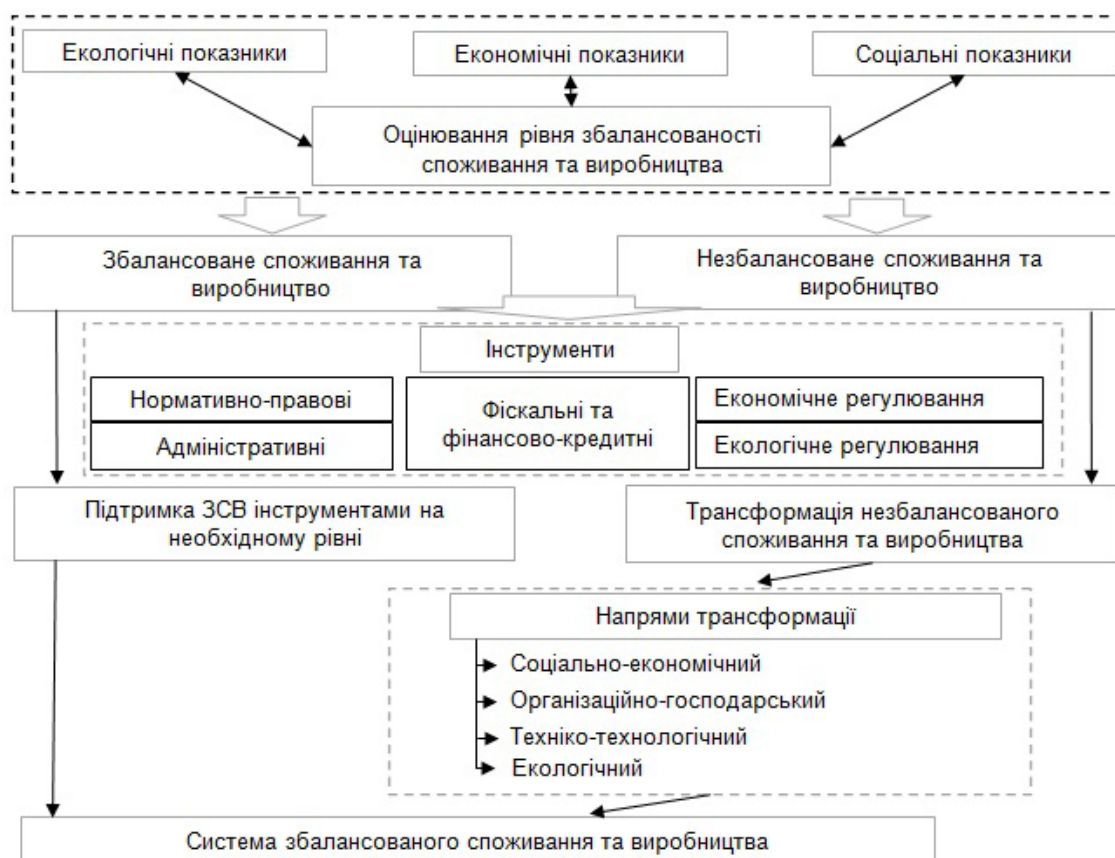

Рисунок 4. Механізм забезпечення системи ЗСВ в Україні

Джерело: розроблено авторами

Для визначення рівня збалансованості споживання та виробництва необхідним є проведення оцінювання за економічними, екологічними та соціальними показниками, що дозволяє всебічно проаналізувати доцільність використання ресурсів. На основі результатів проведеного оцінювання формується підтримуюча політика забезпечення системи ЗСВ, яка направлена на підтримку досягнутого рівня ЗСВ на необхідному рівні; або трансформаційна, що передбачає впровадження трансформаційно-концептуальних напрямів з урахуванням причин, які зумовлюють дисбаланс, зокрема соціально-економічного, організаційно-господарського, техніко-технологічного та екологічного. Зазначені політики доцільно реалізувати з використанням нормативно-правових, адміністративних, фінансово-фінансових інструментів, а також за допомогою інструментів економічного та екологічного регулювання.

Повна інтеграція екологічних, економічних і соціальних аспектів використання природних ресурсів є головною основою побудови системи ЗСВ. Кожний з перелічених напрямів охоплює комплекс заходів, спрямованих на підтримання або відновлення збалансованості споживання та виробництва. Вибір тих чи інших заходів у їхньому логічному взаємозв'язку здійснюється залежно від рівня ЗСВ з метою його підвищення. Основним принципом побудови системи ЗСВ є інтеграція

екологічних, економічних і соціальних аспектів використання природних ресурсів, що, зі свого боку, є основою для розвитку «зеленої економіки».

Останнім часом більш широку популярність за кордоном [20–23] отримала концепція інклюзивного сталого споживання та виробництва. Її основні положення, зокрема висновок про наявність сильного зв'язку між темпами зростання економіки та рішенням широкого кола соціальних проблем, включно з більш справедливим розподілом створених у суспільстві доходів, при особливій увазі до найбільш вразливих верств населення. Згідно з визначенням, сформульованим у рамках програми ООН з навколишнього середовища, під «зеленою» економікою слід розуміти економіку, яка призводить до підвищення добробуту людей і соціальної справедливості, і при цьому істотно зменшує екологічні ризики та дефіцит природних ресурсів [24]. Всеохоплююча «зелена» економіка для України, що ґрунтується на системі ЗСВ, є альтернативою сучасній економічній моделі, яка посилює нерівність, «заохочує» відходи, спричиняє дефіцит ресурсів і створює широко поширені загрози навколишньому середовищу та здоров'ю людей. Основними ознаками моделі зеленої економіки для України є ефективне використання природних ресурсів, збереження природного капіталу та поліпшення умов цивілізаційного розвитку спільноти (рис. 5).

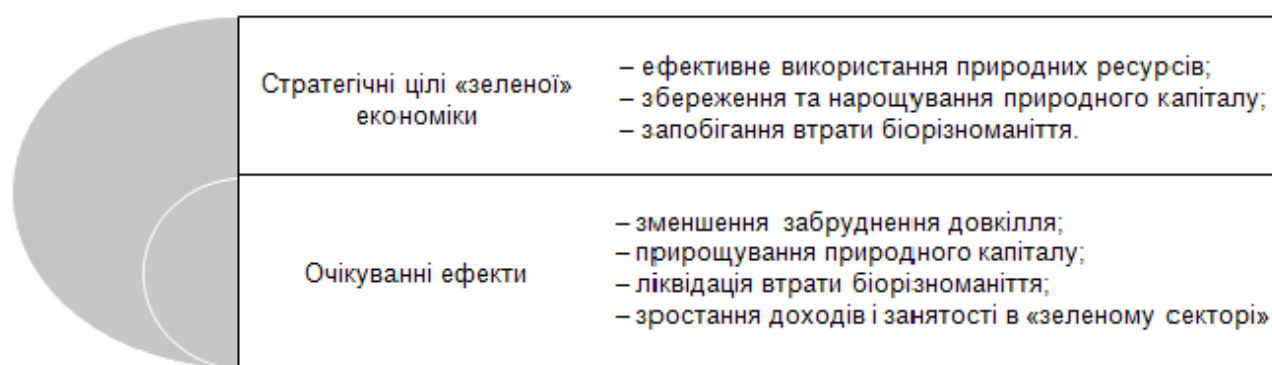

Рисунок 5. Стратегічні цілі та ефективність «зеленої» економіки для України

Джерело: розроблено авторами на основі даних [12-13; 24]

Концепції «зеленої» економіки та інклюзивного збалансованого споживання і виробництва у найближчому майбутньому стане стратегічними пріоритетами для багатьох урядів, що обґрунтовують передусім такі напрями впровадження: відновлювальні джерела енергії – регіони світу мають конкурентну перевагу з різних технологій відновлювальних джерел енергії залежно від географічного положення та клімату. Активна

підтримка держав виробництва енергії стимулюватиме приплив інвестицій у цю сферу; енергоефективність – орієнтація бізнесу на досягнення високих результатів з мінімальними витратами дозволить знизити вплив на навколишнє середовище та створити можливості для зростання; мобільність – зниження забруднення навколишнього середовища сприятливо впливатиме на флору, фауну і благополуччя людей;

промисловість – скорочення викидів і обсягів відходів сприятиме підвищенню ефективності, впровадженню інновацій, поліпшенню якості навколишнього середовища і здоров'я населення.

Тільки комплекс системних, послідовних, але водночас різнопланових дій, що залучає різні зацікавлені сторони та впливає на різні аспекти споживання, здатний привести до системи ЗСВ в Україні через зміни в суспільній свідомості українців – переосмислення суспільством сенсу благополуччя, що полягає не в збільшенні матеріального добробуту, а в переході до гармонійного існування людини в суспільстві та природі.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження на основі використання методів діалектичного пізнання, узагальнення та наукової абстракції дозволило уточнити зміст поняття «збалансоване споживання та виробництво», яке слід розуміти як процес раціонального споживання та виробництва у суспільстві, що заснований на використанні системного підходу та здійсненні структурної перебудови та структурних зрушень в економіці країни, які відбуваються відповідно до потреб розвитку промисловості, соціальної сфери, людських ресурсів із метою мінімізації негативного впливу на довкілля.

На основі аналізу ресурсозабезпеченості країн корисними копалинами (зокрема, вугіллям, нафтою і газом) визначено, що, починаючи з другої половини ХХ сторіччя, запаси всіх трьох видів палива стрімко скорочуються, спричиняючи поштовх для пошуку альтернативних джерел палива та їхнього використання. Проведений порівняльний аналіз цілей та основних концепцій вже існуючих моделей ЗСВ дозволив обґрунтувати, що для досягнення сталого розвитку економіки найбільш перспективним напрямом є розроблення механізму забезпечення системи ЗСВ, який засновано на ресурсному підході та моделі міжгалузевого балансу. Це дозволило з урахуванням положень нормативно-правових актів запропонувати механізм забезпечення системи збалансованого споживання та виробництва в Україні. Головною метою такого механізму є поліпшення системи управління природними ресурсами в національному господарстві на основі визначення рівня збалансованості між споживанням та виробництвом шляхом проведення оцінювання економічних, екологічних та соціальних показників з наступним формуванням підтримуючою або трансформаційної політики із використанням

відповідних інструментів. Практична реалізація зазначеного механізму із одночасним повсюдним впровадженням відновлювальних джерел енергії, підвищення рівня енергоефективності та скороченням обсягів викидів і відходів сприятиме ефективному запровадженню концепції «зеленої» економіки та інклюзивного збалансованого споживання і виробництва, що, зі свого боку, дозволить досягти сталого розвитку економіки всієї країни.

REFERENCES

- [1] Sala, S., Crenna, E., Secchi, M., & Sanyé-Mengual, E. (2020). Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries. *Journal of Environmental Management*, 269. doi: 10.1016/j.jenvman.2020.110686.
- [2] Yagi, M., & Kokubu, K. (2020). A framework of sustainable consumption and production from the production perspective: Application to Thailand and Vietnam. *Journal of Cleaner Production*, 276. doi: 10.1016/j.jclepro.2020.124160.
- [3] Ma, Y., Rong, K., Luo, Y., Wang, Y., Mangalagiu, D., & Thornton, T.F. (2019). Value Co-creation for sustainable consumption and production in the sharing economy in China. *Journal of Cleaner Production*, 208, 1148-1158. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.10.135.
- [4] Roy, V. (2020). Sustainable production and consumption – Business perspective. In S. Hashmi, & I.A. Choudhury (Eds.), *Encyclopedia of renewable and sustainable materials* (pp. 519-526). doi: 10.1016/B978-0-12-803581-8.11510-3.
- [5] Nishitani, K., & Kokubu, K. (2020). Can firms enhance economic performance by contributing to sustainable consumption and production? Analyzing the patterns of influence of environmental performance in Japanese manufacturing firms. *Sustainable Production and Consumption*, 21, 156-169. doi: 10.1016/j.spc.2019.12.002.

- [6] Schröder, P., Vergragt, P., Brown, H.S., Dendler, L., Gorenflo, N., Matus, K., Quist, J., Rupprecht, C.D.D., Tukker, A., & Wennersten, R. (2019). Advancing sustainable consumption and production in cities - A transdisciplinary research and stakeholder engagement framework to address consumption-based emissions and impacts. *Journal of Cleaner Production*, 213, 114-125. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.12.050.
- [7] Chopra, S.S., Perera, O., Sheffi, Y., & Srivastava, S.K. (2020). Aligning purchasing power with sustainable production and consumption. *One Earth*, 3(1), 3-4. doi: 10.1016/j.oneear.2020.07.004.
- [8] Wang, C., Ghadimi, P., Lim, M. K., & Tseng, M.-L. (2019). A literature review of sustainable consumption and production: A comparative analysis in developed and developing economies. *Journal of Cleaner Production*, 206, 741-754. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.09.172.
- [9] Mamchur, Z., Dzhura, N., Dumich, O., Chuba, M., Drach, Y., & Podan, I. (2018). Environmental aspects of sustainable development goals in Ukraine. In *Sustainable Development – state and prospects: Proceedings of the International Scientific Symposium SDEV'2018*, 55-58. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/329358746_Ekologicni_aspekti_vikonanna_cilej_stalogo_rozvitku_v_Ukraini_2018-pages-1-356-59.
- [10] Stroiko, T.V., & Udovichenko, O.R. (2018). Development of Ukrainian economy in globalization: lessons of Ireland experience. *Economy and Society*, 19. 240-245. Retrieved from <http://economyandsociety.in.ua/journal-19/26-stati-19/2397-strojko-t-v-udovichenko-o-r>.
- [11] Bobrovska, O.Yu. (2016). Sustainable development of the regions of Ukraine: Problems and ways to solve them. *Public Administration: Theory and Practice*, 1(15). Retrieved from [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/15.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/15.pdf).
- [12] Decree of the President of Ukraine No.722/2019 “On the Goals of Sustainable Development of Ukraine until 2030”. (2019, September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
- [13] Draft Law of Ukraine No.9015 “On the Strategy of Sustainable Development of Ukraine until 2030” (2018, August). Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508.
- [14] Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine. (2017). National Report “Sustainable Development Goals: Ukraine”. Retrieved from https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf.
- [15] Luhansk Regional State Administration Department of Ecology and Natural Resources. (2019). Regional report about the state of the environment in the Luhansk region in 2018. Retrieved from http://www.eco-lugansk.gov.ua/images/docs/Dopovid_pro_stan_navkolushnogo_prurord_seredov/Regionalna_dopovid_2018.pdf.
- [16] World Bank (n.d.). Retrieved from <https://www.worldbank.org>.
- [17] Urunov, A.A. (2017). The models of economic growth. In G.Yu. Gulyaev (Ed.), *Economic growth and priorities of legal policy* (pp. 24-36). Penza: ICNS “Science and Education”.
- [18] Polyakov, P.V. (2013). Criteria of rationality and efficiency of use of natural resources. *Engineering Journal of Don*, 4. Retrieved from <http://www.ivdon.ru/ru/magazine/archive/n4y2013/1881>.
- [19] Makhov, S.A. (2005). Mathematical simulation of world dynamics and sustainable development by the example of Forrester's model. Retrieved from https://www.keldysh.ru/papers/2005/prep06/prep2005_06.html.

- [20] Chapman, A., & Shigetomi, Y. (2018). Developing national frameworks for inclusive sustainable development incorporating lifestyle factor importance. *Journal of Cleaner Production*, 200, 39-47. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.07.302.
- [21] Pouw, N., Bush, S., & Mangnus, E. (2019). Editorial overview: Inclusive business for sustainability. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 41, A1-A4. doi: 10.1016/j.cosust.2019.12.002.
- [22] Kumar, P. (2017). Innovative tools and new metrics for inclusive green economy. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 24, 47-51. doi: 10.1016/j.cosust.2017.01.012.
- [23] Corrado, G., & Corrado, L. (2017). Inclusive finance for inclusive growth and development. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 24, 19-23. doi: 10.1016/j.cosust.2017.01.013.
- [24] Ministry of energy and environment protection of Ukraine. (2017). United Nations Environment Program (UNEP). Retrieved from <https://menr.gov.ua/content/programa-oon-z-navkolishnogo-seredovishcha-yunep.html>